

del pregon de la terra, les espècies se porten de l'uny, lo encens se cull de arbres que suen en Sabea --- lo vori se ha en Índia e les perles en la mar Océana», JoMartorell (Ag., § 128, II, 166.1f.).

El *DAG* n'aplega molts testimonis medievals de Lull, Eiximenis, el *Curial* etc., *AlcM* encara d'altres de Lull i del S. XIV; l'*InuLC* el cita en Desclot, i hi afegeix més de 12 passatges documentals anteriors a 1419; entre ells: «Cinquanta perles et alii lapides preciosi» a. 1283, «ni perles ni peres precioses» 1306; un altre doc. de 1385 en *Misc. Fabra*, 174. Encara convé afegir-hi que s'usava com a terme poètic d'encomiàstica ponderació: «al seu costat estava una smerla / ab un tal gest, les plomes e lo lustre, / que no ha (a)l món poeta tan illustre / que pogués dir les lahors de tal perla», en la Balada de l'Esmerla, de Rofís de Corella (v. 8). Avui es pronuncia amb è oberta a tots els dialectes catalans (*Misc. Fabra*, 357, *AlcM*).

L'oc. i it. *pèrla* i el fr. *perle* es documenten també des del S. XIII; i el való antic *piërle* (ex. en God.), comprova, junt amb les formes cat., it. i oc., que tenia è oberta etimològica. En canvi el cast. *perla* i port. ant. *perla* no es documenten fins a la fi del S. XV. I, no sols per això i per l'escassa documentació castellana, sinó també perquè consta que allà no s'usà altra cosa que l'arabisme *aljófar*, fins a la fi de l'Edat Mitjana, és segur que són mots manlevats d'una altra llengua germana. Hi ha *pèrala*, *bèrta*, en a.-al. ant., *pèrula* en b.-al. ant., i ja d'abans del S. XI; però la *p-* i tota mena de raons indiquen que són manlleus del romànic, car la intercalació de vocal en aquestes condicions fonètiques és un fet normal i molt repetit en alemany antic.

S'havia cregut bastant des del temps de Diez (*Wb.*, 241-2) que *perla* pogués venir d'un derivat *pĕrŭla*, diminutiu tardà i escadusser de *PIRUM* 'pera', suposat que es tractés d'un tipus conegut de perla, en forma de pera simètrica: tipus de perla menys apreciat, i menys freqüent, que la perla esfèrica, i molt menys corrent que la perla de forma irregular. Com que això tampoc està d'acord amb el timbre obert de la *ɛ* de *perla* pertot arreu, aquesta etimologia ja havia caigut en descrèdit, i amb el meu article del *DCEC/DECH* vaig acabar de refutar-la.

D'altra banda, consta per uns quants docs. dels segles XIII-XIV, que s'usava *perna* en el Sud d'Itàlia amb el sentit de 'perla', i que es tractava del ll. *PĒRNA* 'cui-a', 'pernil' aplicat pròpiament a un mollusc marí semblant, fixat en el fons arenós per mitjà d'un peduncle larg en forma de pernil; acc. aquesta en què ja ho descrivia Plini: «stant veluti suillo crure longo in arena defixae», positura que els serveix per capturar llurs preses: «hiantes, pedali spatio, cibum venantur».

D'altra banda el *Cronicon Cassinense* parla d'unes *coppetellae* fetes de *pernis*, o sigui el nacre d'aquestes vetxines; i és sabut que el nacre i les perles provenen l'una mateixa mena de molluscos: cal, doncs, suposar un diminutiu **PĒRNŪLA* com a nom dels bocins de nacre que el poble identificà amb les perles. De fet *perna* se segueix usant com a nom de la perla a Sicília, Calàbria i Nàpols, així com també traslladat a la 'ninet de

l'ull': altrament això es repeteix en tornaveu a Normandia i el Llemosí (on ja n'hi ha un cas documentat el 1428); i també tenim, amb *-n-*, *pernocchia* 'mareperla', en italià, veg. Rohlf's, Du C., *REW*, 6418; *PSW*, s. v. *perna* etc.¹

No hi ha hagut altre desacord que en el detall de l'explicació de la variant en *-la*, per a la qual Gamillscheg i Wartburg suggerien un encreuament amb un ll. *SPHAERULA* 'piloteta', 'petita bola'. Però això no es pot acceptar perquè aquest és un mot a penes existent en llatí, sense prolongament romànic, i que no coincideix gaire o gens amb la forma i amb el significat precisos de *perla*.²

DERIV.: *Perlat*; *perlada*; *perladura*. +*Perleta* 'bitxo, coralet', a l'Ebre (Arabia, *Misc. Folk.*, p. 168). *Perlejar* 'cobrir de gotes (de suor, de traspuada)': «vessant de les planícies d'Ibèria a grossos dolls, / per llits de pedres fines anguilejant rodolan, / y dauran y perlejan deveses y ayguamolls», *Atl.* II, 17c; «aquella mort tan estúpida a la flor de la joventut, quan el cervell començava a *perlejar* d'idees pròpies ---», Coromines (*Presons Im.*, 59). *Perler* [1331; però el text de 1359 en *AlcM* no deu ser 'cercadador de perles']. *Perleria*. *Perli*. *Aperlat*. *Emperlar*; *emperlat*.

¹ En el *DECH* he indicat la probabilitat que hi hagués un cèltic **ERNA* = ll. *PERNA*, aplicat també a mariscos, i que d'un derivat artàbric collectiu **ERNISTI* surti el gall. *arneste* «especie de costra de conchitas que nacen en los peñascos marinos» que Sarmiento va constatar pertot el 1745 en la costa gallega de l'Atlàntic. — ² No hi ha aportat gaire canvi valuós el Sr. Arrigo Castellani (*Studi Ling. It.*, Fribourg VII, 1967-70, 156-58), adduint un *perla* que apareix en dos textos de Siena, de 1310 i S. XIV. Ell mateix ja reconeix que això no reforça *SPHAERULA* i suggereix que es pugui deure a contaminació d'un *perula* diminutiu de l'hellenisme *pēra* 'sarró'; pitjor encara, perquè aquesta *ē* s'oposa a la seva *ie*, i es tracta d'un mot més rar i de sentit més llunyà. L'explicació de la variant *perla* salta a la vista: contaminació de *pietra*, i del seu diminutiu dialectal *pie(t)rola* (cf. *Top. Hesp.* II, 55; cf. Rohlf's, *It. Gr.*, § 398, 1108). *Perles* i *pe(d)res precioses* van de parella a la meitat dels textos antics que damunt hem citat.

Perlàtic, *perlesia*, V. *paràlisi* *Perleig*, *perlejan*, *perlejar*, *perler*, *perleria*, *perleta*, *perli*, *perlita*, V. *perla* *Perllargar*, V. *larg* *Perllieg*, V. *llegir* *Perllonga*, *perllongació*, *perllongador*, *perllongament*, *perllongança*, *perllongar*, V. *llong* *Permanèixer*, cast. indigne de transigència, per *romandre*, *restar*; *permanència*, *permanent*, inobjectables, V. *romandre* *Permananganat*, *permanàngic*, V. *manganès* *Permany*, *permanyer*, V. *pera* *Permeabilitat*, *permeable*, *permed-metre*, V. *meat* *Permenut*, V. *menut* *Permeny*, V. *pera* *Permetedor*, *permetre*, *permis*, *permissible*, *permissió*, *permissionari*, *permissiu*, *permissor*, *permitent*, V. *metre* v. *Permixtió*, V. *mesclar* *Permodol*, V. *modoló* (*MOLLÓ*) *Permola*, V. *peramola*